

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Пелех Христини Миронівни
«РИСИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ
ТВОРЧОСТІ БОГДАНА-ЮРІЯ ЯНІВСЬКОГО»

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дисертації. В українському музикознавстві є багато недосліджених сторінок, білих плям на культурній мапі країни. Не стала винятком і одна із вагомих постатей недалекого минулого вітчизняного музичного мистецтва - львівського композитора Богдана-Юрія Янівського. Потребує детального вивчення його багатожанрова спадщина: вокально-хорова, театральна, інструментальна, музика до телефільмів, радіо- і телепостановок, мультфільмів, тощо.

Дисертація Христини Пелех присвячена дослідженню музичної мови Богдана-Юрія Янівського в одному із набагатовисловлених жанрів -у вокально-хоровій спадщині, відтак, окресленню її стильових рис.

Отже дослідження у сфері музичної регіоналістики задля відтворення цілісної картини творчих надбань композиторів минулого століття, вивчення творчої постаті львівського композитора, піаніста, диригента Богдана-Юрія Янівського та окреслення особливостей його стильової концепції є особливо актуальними та надзвичайно важливим.

Окресленню процесу становлення творчої постаті митця, соціокультурних, історичних та естетичних передумов його формування, вивченню одного із жанрових спрямувань творчості, а саме вокально-хоровій музиці, яка займала чільне місце у доробку митця, підпорядкована структура дослідження, доцільно обрані об'єкт, предмет та мета роботи. У відповідності до поставленої мети в дисертації окреслені завдання

дослідження, які спрямовані на розкриття заявленої проблематики. Серед низки завдань особливо важливими видаються наступні:

- «– систематизувати й узагальнити відомості про життєвий та творчий шлях композитора Б.-Ю. Янівського;
- вирізнити особливості індивідуального стилю та специфіку їх виявів у вокально-хорових опусах;
- ввести до наукового обігу та проаналізувати нові, раніше невідомі чи маловідомі вокально-хорові твори (передусім рукописні)» (с.27).

Основний зміст роботи представлений у трьох розділах, структура яких розкриває зміст окресленої проблеми. Результати роботи свідчать про актуальність дисертаційного дослідження дисертантки.

У першому розділі «Життя та творчість Б.-Ю. Янівського у контексті мистецьких процесів 70-х рр. XX – початку XXI ст.» та двох його підрозділах: 1.1 Музично-освітнє середовище як чинник професійного становлення митця та 1.2 Багатогранність особистості митця, - висвітлено основні етапи формування творчої особистості композитора Янівського. Огляд процесу формування творчої особистості починається із впливів родинного кола, здобуття професійної музичної освіти у класах знаних талановитих педагогів по класу фортепіано в Олега Криштальського, по композиції - у Романа Сімовича та Дезидерія Задора, по диригуванню – у Лариси Бобер.

Відзначено багатогранність таланту Б.Ю. Янівського як віртуозного виконавця- піаніста, концертмейстера, активного учасника на всеукраїнських та міжнародних фестивалях, як культурно-громадського діяча.

Дослідниця акцентує на багатожанрову палітру спадщини композитора «...крізь призму виконавського, композиторського, театального, педагогічного та культурно-громадського досвіду. Встановлено, що впродовж творчого шляху композитора прослідковується зміна жанрових уподобань: від камерної вокально-інструментальної музики до великих театральних та оперних музичних полотен».

У другому розділі дисертації п.Христини «Риси композиторського письма у вокальній творчості Б.-Ю. Янівського» та п'яти підрозділах: 2.1 - Вокальні твори на вірші «поетів-класиків» М. Шашкевича, І. Франка: синтез слова і музики. 2.2. - Творча співпраця Б.-Ю. Янівського та Б. Стельмаха. 2.3. - Вокальні твори на тексти українських поетів-сучасників композитора: від семантики художньої образності до архітектоніки музичної форми. 2.4. - Реквієм пам'яті жертвам голодомору в Україні «Дніпровська балада» (вірші Р. Кудлика. 2.5. - Пісні про м. Львів у творчій спадщині Б.-Ю. Янівського, розкривається широка палітра образно-настрійного світу вокальних композицій митця.

Поряд із аналізами вокальних творів та камерно-вокальних циклів на вірші М. Шашкевича, І. Франка, Б. Стельмаха (23 композиції), поетів-сучасників - Л. Костенко, В. Романюка, І. Колодія, П. Лехновського, Г. Охоцької, Б. Токарського. особливо цікавим видається окреслення образно-настрійної палітри поетичного тексту Р.Кудлика та музично-виражальних засобів Б.-Ю. Янівського у реквіємі «Дніпровська балада. Авторка відзначає, що це «.... яскравий, самобутній твір, що став вагомим внеском в увіковічення пам'яті мільйонів жертв голодомору в Україні» (с.114).

У третьому розділі «Маловідомі взірці вокально-хорового жанру як віддзеркалення індивідуального стилю» та чотирьох його підрозділах: 3.1. - Твори на патріотичну тематику. 3.2 Вокально-хорові композиції на власні вірші. 3.3 - Особливості музичної мови у духовних хорових творах Б.-Ю. Янівського («Отче наш», «Правда не вбита»). 3.4. Засади хорового письма митця (на прикладі світських творів «Чекання», «Перепілочка» та ін., відзначено, що у творчій спадщині майстра домінують виступають вокально-хорові жанри, у яких яскраво проявляються важливі особливості індивідуального стилю митця.

Авторка систематизувала та проаналізувала маловідомі вокальні твори Б.-Ю. Янівського на власні вірші («Україно-мати», «Коли зійде зоря моя», «Мої літа» та ін.). Х. Пелех окреслила їх образний зміст та виражальні засоби.

У підрозділі 3 третього розділу досліджено особливості композиторської мови у хорових творах духовної тематики («Отче наш», «Правда не вбита»). У світських хорових творах («Чекання», «Перепілочка») продемонстровано синтез народнопісенних зразків та сучасних засобів музичної виражальності.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в наступному:

- зібрані та систематизовані багаточисленні композиції у камерно-вокальному та-хоровому жанрах;
- джерелознавча цінність роботи: опрацьовані, доступні дисертантці, архіви (рукописи нот, фотоматеріали, програми концертів, афіші, рецензії тощо);
- окреслені особливості музичної мови митця, залежно від жанру композицій;
- введено до наукового обігу низку маловідомих творів композитора.

Велика частина опрацьованих творів, які сьогодні є цікавими для слухачів, залишились у рукописах. Вивчення музичної спадщини композитора на основі архівних матеріалів (джерелознавчий аспект), а також, паралельно проведений музикознавчий аналіз особливостей музичної мови та архітектоніки творів поглибить наші уявлення про його композиторський доробок, допоможе розкрити особливості творчого процесу, виявити місце композитора у контексті вітчизняної музичної культури.

Отже, в дисертаційній роботі поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувач повною мірою оволодів методологією наукової діяльності.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Дисертаційна робота Христини Пелех є самостійним дослідженням і не містить компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Публікації. *Наукові результати* дисертаційного дослідження викладено у наступних публікаціях: 5 статей - у фахових виданнях затверджених МОН України; 4 статті - у наукових виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації, зокрема, 1-а у виданнях, що входить до наукометричної бази даних Web of Science; 12 матеріалів конференцій.

Також результати дисертації були апробовані на 12 наукових фахових конференціях та надруковані у збірниках тез конференцій.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Підсумовуючи загалом позитивне враження від дисертації Христини Пелех, відзначаємо, що робота містить велику кількість джерелознавчої та різноаспектної фахової корисної інформації, яка переконує в безперечній цінності даної роботи. Водночас, констатуємо позитивні моменти дослідження, вважаємо за потрібне також відмітити недоліки і висловити певні побажання й зауваження.

1. Відзначаючи індивідуальність стилю Б.-Ю. Янівського, дисертантка пише: «.... композитор вже у ранніх творах підкорює майстерністю, що найбільше виявляється у неповторності мелодики. Індивідуальний авторський стиль Янівського формується у зіткненні з різними напрямками сучасної музики (неофольклоризм, неоромантизм, полістилістика), яких він не цурається, але і не занурюється в них сповна (с.8). *Питання.* Які риси характеризують індивідуальний стиль Б.-

Ю.Янівського, відтак, які напрями, тенденції сучасної музики знайшли відображення у камерно-вокальній та хоровій спадщині митця?

2. Відзначаючи, що найбільш плідною ділянкою у доробку композитора є театральна музика, яка «...включає понад 200 вистав («Земля» О. Кобилянської, «Лис Микита» І. Франка, «Тил» М. Зарудного, «Камінний господар» Лесі Українки та ін.» (с.44) п.Христина відносить огляд цього жанру, до підрозділу **1.2 Багатогранність особистості митця** поряд із його виконавською, громадською діяльністю тощо. Видається доцільнішим виокремити характеристику та аналіз музики до театральних вистав в окремий розділ.

3. В аналізі багатьох композицій на слова М. Шашкевича («До милої», «Думка»), І. Франка («Червона калино, чого в лузі гнешся?», «Ой, жалю мій, жалю», «Ти, брате, любиш Русь» («Собачий вальс»)), де авторка прослідковує співвідношення поетичних текстів та музично-виражальних засобів Х.Пелех пише: «... що ґрунтуючись на традиції української камерної вокальної лірики, Б.-Ю. **Янівський знайшов свій «ключ» в інтерпретації поезії поетів-класиків (с.4).** - Чи могли б Ви конкретизувати цей вислів?

4. Серед низки неточностей не можна не вказати на наступні:

4.1 у першому розділі - «Життя та творчість Б.-Ю. Янівського у контексті мистецьких процесів 70-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.» при укладенні життєтворчості композитора Х.Пелех пише (34с.): «... *Через деякий час помер і також батько Богдана-Юрія, і «круглого сироту відправили у Львів до стрийка, який став основним його опікуном... Був доктором філософії,»* [«О! Футбол, футбол!» 189, с. 28].(події 1932р. О.П.).

Правильний текст: «Довго батько у Станіславові не затримався, оскільки у скорому часі помер його батько і опікунська рада відправила круглого сироту (батька Б.Ю Янівського. О.П.) у Львів до стрийка, який став основним його опікуном. Стрийко був доктором філософії,».

Для уточнення інформації та дат. Із спогадів про брата сестри Марти: «Коли у 1932 році помер наш дідусь Йосиф, стрийко Бенон, брат нашого дідуся, забрав батька до Львова, став його опікуном..... Ніякого опікунства фактично не було і батько виживав у Львові самотужки» («Спогади про брата» сестри Марти). Для довідки - Б.Ю. Янівський народився у 1941р.

4.2.Христина Пелех на с.37 правильно пише: «У 1973–1978 рр. Б.-Ю. Янівський навчався композиції у професорів Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка Р. Сімовича і Д. Задора». Але в наступному переліку учнів Д.Задора, до числа учнів помилково відносить Емілія Кобулея (не правильно вказуючи його ім'я): « Серед учнів Д. Задора –композитори В. Волонтир, *М. Кобулей*, Ю. Ланюк, І. Мартон, Б.-Ю. Янівський та інші. Далі, на с.37 авторка пише: Про цього педагога М. Кобулей згадує: «... ніколи не забороняв їм (студентам – Х. П.) використовувати такі виразові музичні засоби, які йому особисто як композиторові були дещо чужими, неприйнятними».

У пропонованому цитуванні слів Емілія Кобулея, пропущений початок (цитати), а саме: «З розповіді студентів знаю, що він ніколи не забороняв ..» і далі за текстом ... (Професійна культура Закарпаття: етапи становлення. Випуск перший. Ужгород 2005с.108).

5. Потребують редагування фрази та звороти, для прикладу – «...Після фортепіанного восьмитактового вступу у першому розділі звучить питальна репліка дуба» (с.63); «...голоси обміняться місцями»; «...зменшеного подвійного септакорду (зм. DD7)» (с.66); «Ба більше, талановитим особистостям притаманні прагнення набутти нових життєвих вражень, все побачити, відчутти і зрозуміти, розкрити те, що приховується за зовнішньою оболонкою явища» (с.42), тощо.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Пелех Христини Миронівни на тему «РИСИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ ТВОРЧОСТІ БОГДАНА-ЮРІЯ ЯНІВСЬКОГО» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для музикознавства. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач **Пелех Христина Миронівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань в галузі знань 02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри теорії музики,
завідувач кафедри теорії музики
Львівської національної музичної
академії ім. М.В.Лисенка

Оксана ПИСЬМЕННА

